Evropski parlament
2019-2024

Odbor za zunanje zadeve

2023/2106(INI)

14.9.2023

OSNUTEK POROČILA

o strategiji EU za Srednjo Azijo
(2023/2106(INI))

Odbor za zunanje zadeve

Poročevalec: Karsten Lucke

PR_INI

VSEBINA

Stran

OBRAZLOŽITEV 3

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....4

OBRAZLOŽITEV

Srednja Azija je strateško pomembna regija za Evropsko unijo. Tamkajšnje delovanje EU v tej regiji temelji na strategiji za Srednjo Azijo, ki je bila sprejeta leta 2019 ter se osredotoča na spodbujanje odpornosti, blaginje in regionalnega sodelovanja.

Od sprejetja strategije so na regijo vplivali pomembni zunanji dejavniki, kot so nezakonita ruska vojaška agresija proti Ukrajini, talibanski prevzem oblasti v Afganistanu in globalne ambicije Kitajske, pa tudi notranje nestabilnosti, zlasti nasilni nemiri v Kazahstanu januarja 2022, nasilno zatrtje protestov v avtonomni pokrajini Gorski Badahšan v Tadžikistanu novembra 2021 in maja 2022 ter v Republiki Karakalpakstan v Uzbekistanu julija 2022 in ponavljajoči se spopadi na kirgiško-tadžikistanski meji.

Namen poročila je obravnavati priložnosti in izzive za tesnejše sodelovanje med EU in Srednjo Azijo v okoliščinah globalnih in regionalnih geopolitičnih sprememb.

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o strategiji EU za Srednjo Azijo
(2023/2106(INI))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 15. maja 2019 z naslovom EU in Srednja Azija: nove priložnosti za tesnejše partnerstvo (JOIN(2019)0009),

– ob upoštevanju sklepov Sveta z dne 17. junija 2019 o novi strategiji za Srednjo Azijo,

– ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 19. septembra 2018 z naslovom Povezovanje Evrope in Azije – gradniki strategije EU (JOIN(2018)0031),

– ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 1. decembra 2021 z naslovom Strategija Global Gateway (JOIN(2021)0030),

– ob upoštevanju izidov 18. srečanja zunanjih ministrov EU in Srednje Azije, ki je potekalo 17. novembra 2022 v Samarkandu in je bilo osredotočeno na iskanje rešitev za skupne izzive,

– ob upoštevanju skupnega sporočila za javnost voditeljev držav Srednje Azije in predsednika Evropskega sveta, objavljenega po drugem regionalnem srečanju na visoki ravni 2. junija 2023 v Čolponati,

– ob upoštevanju Sporazuma o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Kazahstan na drugi strani[1],

– ob upoštevanju Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju, ki vzpostavlja partnerstvo med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Kirgiško republiko na drugi strani[2],

– ob upoštevanju predloga Komisije z dne 13. junija 2022 za sklep Sveta o sklenitvi, v imenu Evropske unije, Okrepljenega sporazuma o partnerstvu in sodelovanju med Evropsko unijo na eni strani ter Kirgiško republiko na drugi strani (COM(2022)0277),

– ob upoštevanju Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju, ki vzpostavlja partnerstvo med Evropskima skupnostma in njunimi državami članicami na eni strani in Republiko Tadžikistan na drugi strani[3],

[1] UL L 29, 4.2.2016, str. 3.
[2] UL L 196, 28.7.1999, str. 48.
[3] UL L 350, 29.12.2009, str. 3.

– ob upoštevanju Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju o partnerstvu med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Republiko Uzbekistan na drugi strani[4],

– ob upoštevanju izidov konference o povezljivosti med EU in Srednjo Azijo, ki je potekala 18. novembra 2022, drugega gospodarskega foruma EU in Srednje Azije, ki je potekal 18. in 19. maja 2023, četrtega foruma civilne družbe EU in Srednje Azije, ki je potekal 10. marca 2023, ter sedme konference EU in Srednje Azije na visoki ravni o okolju in vodnih virih, ki je potekala 23. in 24. februarja 2023,

– ob upoštevanju študije z naslovom *Sustainable transport connections between Europe and Central Asia* (Trajnostne prometne povezave med Evropo in Srednjo Azijo), ki jo je financirala EU in izvedla Evropska banka za obnovo in razvoj, objavljena pa je bila 30. junija 2023,

– ob upoštevanju memoranduma o soglasju med EU in Kazahstanom o strateškem partnerstvu na področju surovin, baterij in obnovljivega vodika, ki je bil podpisan 7. novembra 2022,

– ob upoštevanju izidov dialogov o človekovih pravicah s srednjeazijskimi državami,

– ob upoštevanju svojih prejšnjih resolucij o Kazahstanu, Kirgizistanu, Tadžikistanu, Turkmenistanu in Uzbekistanu,

– ob upoštevanju člena 54 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za zunanje zadeve (A9-0000/2023),

A. ker so od sprejetja strategije EU za Srednjo Azija leta 2019 na regijo vplivali pomembni zunanji dejavniki, kot so nezakonita ruska vojaška agresija proti Ukrajini, talibanski prevzem oblasti v Afganistanu in globalne ambicije Kitajske, pa tudi notranje nestabilnosti, zlasti nasilni nemiri v Kazahstanu januarja 2022, nasilno zatrtje protestov v avtonomni pokrajini Gorski Badahšan v Tadžikistanu novembra 2021 in maja 2022 ter v Republiki Karakalpakstan v Uzbekistanu julija 2022 in ponavljajoči se spopadi na kirgiško-tadžikistanski meji;

B. ker je Srednja Azija regija v strateškem interesu EU, kar zadeva varnost, povezljivost, diverzifikacijo virov in oskrbe z energijo, reševanje sporov in obrambo večstranskega mednarodnega reda, ki temelji na pravilih;

C. ker so sporazumi o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju sporazumi nove generacije, ki so temelj sodelovanja EU s Srednjo Azijo;

D. ker je 27. oktobra 2022 v Astani potekalo prvo srečanje voditeljev EU in Srednje Azije, temu pa je 2. junija 2023 sledilo drugo tako srečanje v Čolponati; ker je vrh voditeljev načrtovan za leto 2024; ker ta srečanja pomenijo nadaljnjo institucionalizacijo odnosov med EU in Srednjo Azijo ter dopolnjujejo delo obstoječih regionalnih dialogov in

[4] UL L 229, 31.8.1999, str. 3.

platform;

Sodelovanje EU s Srednjo Azijo

1. poudarja, da se EU in Srednja Azija srečujeta s temeljitimi svetovnimi in regionalnimi geopolitičnimi spremembami, ki ju močno spodbujajo k tesnejšemu vzajemno koristnemu sodelovanju; spodbuja EU, naj poglobi sodelovanje s Srednjo Azijo glede na geostrateški pomen regije; pozdravlja okrepljene stike na visoki ravni med EU in Srednjo Azijo, zlasti srečanja med voditelji srednjeazijskih držav in predsednikom Evropskega sveta, ter delo posebnega predstavnika EU za Srednjo Azijo; pozdravlja tudi namero, da se sprejme skupni časovni načrt EU in Srednje Azije za pospešitev dialoga in sodelovanja na specifičnih področjih; spodbuja EU, naj še naprej spodbuja politične in gospodarske reforme, ki krepijo pravno državo, demokracijo, dobro upravljanje in spoštovanje človekovih pravic;

2. ugotavlja, da je ruska vojaška agresija proti Ukrajini oslabila položaj Rusije v regiji in spodbudila Srednjo Azijo k sodelovanju z drugimi akterji ter da so ti akterji okrepili svoje sodelovanje s Srednjo Azijo; poudarja, da bi morala EU to priložnost izkoristiti za spodbujanje vzajemno koristnega sodelovanja;

3. priznava, da ruska vojaška agresija proti Ukrajini in njene posledice prinašajo izzive in priložnosti za srednjeazijske države, ki imajo tradicijo tesnih odnosov z Rusijo; izraža globoko zaskrbljenost, ker se srednjeazijske države izogibajo sankcijam EU proti Rusiji, katerih namen je ustaviti vojno v Ukrajini; poziva oblasti srednjeazijskih držav, zlasti Kazahstana, Kirgizistana in Uzbekistana, naj tesno sodelujejo z EU, zlasti z njenim odposlancem za sankcije;

4. ponovno poudarja ključno vlogo sporazumov o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju kot okvira za sodelovanje s srednjeazijskimi državami; z zaskrbljenostjo ugotavlja, da sporazum o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju s Kirgizistanom, o katerem so se pogajanja zaključila leta 2019, še ni podpisan; poziva Svet in Komisijo, naj rešita odprta vprašanja in brez odlašanja podpišeta sporazuma o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju s Kirgizistanom in Uzbekistanom, da bo Parlament lahko izvajal svoje pristojnosti glede ratifikacije teh sporazumov; poudarja, da nepodpis teh sporazumov po zaključku pogajanj zbuja dvom o verodostojnosti EU kot svetovne akterke;

Regionalno sodelovanje

5. poudarja velik potencial vzajemno koristnega sodelovanja na področju trajnostnega razvoja, povezljivosti, energije, kritičnih surovin in varnosti, pri čemer je Srednja Azija ključna regija za povezljivost med vzhodom in zahodom; poudarja, da mora EU za uspešnost strategije Global Gateway svoje ambiciozne načrte podkrepiti z dejanji in mobilizacijo sredstev; poudarja, da je pomembno razviti transkaspijski koridor kot alternativno povezavo med Azijo in Evropo ter si prizadevati za privabljanje naložb in odpravo ozkih grl, opredeljenih v študiji, ki jo je izvedla Evropska banka za obnovo in razvoj;

6. se zaveda dolgotrajnih tesnih odnosov srednjeazijskih držav z Afganistanom in njihovega razvijajočega se pragmatičnega sodelovanja s talibani, katerih režima pa od njihovega prevzema oblasti leta 2021 kljub temu ne priznavajo; poudarja, da imajo srednjeazijske države ključno vlogo pri ohranjanju stabilnosti v Afganistanu, saj mu zagotavljajo humanitarno pomoč, električno energijo in trgovinske priložnosti ter vzpostavljajo skupne projekte povezljivosti; spodbuja posebnega odposlanca EU za Afganistan, naj še naprej tesno sodeluje s kolegi v srednjeazijskih državah v okviru dialoga med EU in Srednjo Azijo o Afganistanu; priznava, da je Srednja Azija ključno območje za zajezitev mrež verskega ekstremizma, terorizma in trgovine s prepovedanimi drogami ter da je pod čedalje večjim migracijskim pritiskom zaradi sedanje humanitarne krize v Afganistanu;

7. poudarja, da ima EU vlogo pomembne donatorke pomoči v regiji; poleg tega poudarja, da je pomembno enotno nastopati kot Ekipa Evropa, saj to omogoča ustvarjanje sinergij in povečanje učinka sprejetih ukrepov ter izraža prednosti večstranskega sodelovanja; poudarja tudi, da je treba zagotoviti prepoznavnost pomoči in naložb EU;

8. ugotavlja, da podnebne spremembe, naraščajoče prebivalstvo in gospodarske potrebe vse bolj obremenjujejo vodne vire v Srednji Aziji; poudarja potrebo po tesnejšem regionalnem sodelovanju na tem področju med državami ob zgornjem in spodnjem toku rek, da bi preprečili spore zaradi distribucije in uporabe vodnih virov; pozdravlja regionalne platforme, kot je mednarodni sklad za rešitev Aralskega jezera, ki spodbujajo dialog in sodelovanje med srednjeazijskimi državami; opozarja, da je bil okoljski dialog med EU in Srednjo Azijo vzpostavljen, da bi podprli stabilizacijo Aralskega jezera in spodbudili boljše upravljanje vodnih virov;

Demokracija in človekove pravice

9. poziva srednjeazijske države, naj spoštujejo svoje obveznosti glede demokracije in človekovih pravic, pri čemer ugotavlja, da je to tudi v skladu s sporazumi o partnerstvu in sodelovanju ter splošno shemo preferencialov plus; poudarja, da je pomembno vzdrževati redne dialoge o človekovih pravicah s srednjeazijskimi državami, saj so ti dialogi instrument za spodbujanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter forum za obravnavo vprašanj, ki vzbujajo zaskrbljenost; poziva delegacije EU in predstavništva držav članic v Srednji Aziji, naj imajo še naprej dejavno vlogo pri spremljanju razmer na terenu, sodelujejo z zagovorniki človekovih pravic ter se odzivajo na kršitve človekovih pravic in politično motivirano preganjanje, tudi z udeležbo na sojenjih in obiskovanjem političnih zapornikov;

10. poudarja temeljne demokratične pomanjkljivosti v Srednji Aziji, ki še vedno obstajajo, ter izpostavlja pomembno vlogo, ki jo lahko ima civilna družba pri podpiranju reform in dobrega upravljanja v regiji; obžaluje, da imajo zakonodajne pobude omejevalen pristop do nevladnih organizacij in medijev, saj zmanjšujejo prostor za dejavnosti civilne družbe; ugotavlja, da imajo srednjeazijske države mlado in dinamično prebivalstvo, ki bi mu bilo treba dati priložnost, da se smiselno vključi v oblikovanje prihodnosti lastnih držav; pozdravlja dejavnosti foruma civilne družbe EU in Srednje Azije ter poziva EU, naj okrepi svojo podporo civilni družbi;

11. ugotavlja, da je treba povečati odpornost Srednje Azije proti dezinformacijam s

spodbujanjem neodvisnih medijev in vsebin v lokalnih jezikih, povečanjem medijske pismenosti in organizacijo ciljno usmerjenih tečajev za lokalne novinarje; je zaskrbljen zaradi naraščajočega števila aretacij novinarjev in blogerjev ter zaradi groženj z zaprtjem neodvisnih medijskih hiš; vztraja, da je treba zagotoviti spoštovanje pravic novinarjev, neodvisnih blogerjev in zagovornikov človekovih pravic, da jih je treba zaščititi pred nadlegovanjem, pritiski in grožnjami ter da je treba preiskati vse napade nanje;

12. je zaskrbljen, ker so v Srednji Aziji še vedno razširjeni nasilje na podlagi spola, diskriminacija in nadlegovanje manjšin in oseb LGTBIQ, ter poziva srednjeazijske vlade, naj te kršitve človekovih pravic preprečijo z ustreznimi zakoni in ukrepi;

13. poudarja, da bi morala EU izkoristiti svojo pozitivno podobo v Srednji Aziji z obsežnejšo kulturno in javno diplomacijo; zagovarja spodbujanje stikov med ljudmi in mobilnost, ponujanje priložnosti v izobraževanju in znanosti prek programov Erasmus+ in Obzorje 2020 ter povečanje turizma;

°

° °

14. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu, Komisiji, podpredsedniku Komisije/visokemu predstavniku Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko ter predsednikom, vladam in parlamentom Kazahstana, Kirgizistana, Tadžikistana, Turkmenistana in Uzbekistana.